

Malwina Marcinişzyn-Jedezko*

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

malwina.marcinişzyn@uwm.edu.pl

Hipparchia i Hypatia – dwa wzorce osobowe starożytnych myślicielek

Streszczenie: W referacie zostały przedstawione dwie kobiety filozofujące, ich osobiste losy i miejsce w filozofii swoich czasów, choć wiadomości o nich są dalekie od pełni. Hipparchia i Hypatia odcisnęły swoje piętno na filozofii IV w. p.n.e. i V w n.e., miały wyraziste poglądy i swoich zwolenników. Obie kobiety żyły w starożytności, przy czym życie Hypatii przypadło na schyłek starożytności, co także było nie bez znaczenia dla jej losów. Hypatia (córka filozofa Teona), była kobietą wszechstronnie wykształconą. Nieobca była jej nie tylko filozofia, ale i matematyka czy astronomia. Swoje zainteresowania przejęła od ojca. Na jej życie i nagłą, tragiczną śmierć miało wpływ kształtowanie się nowej religii, chrześcijaństwa i nowego porządku społeczno-politycznego w Aleksandrii. Hipparchia pochodziła z Maronei (w Grecji), była żoną filozofa Kratesa i wraz z nim kultywowała filozofię kynicką (cynicką). W referacie została przedstawiona nie tylko historia tych dwóch intelektualistek, lecz również możliwa inspiracja dla roli kobiet w nauce dziś (nieugiętość postaw, konsekwencja itd.).

Słowa kluczowe: Hipparchia, Hypatia, cynicy, biskup Cyryl, kobiety filozofujące, wzorzec osobowy

Pośród znanych postaci w historii filozofii europejskiej wymienia się bardzo niewiele kobiet. W zbiorze wykładów profesora Leszka Kołakowskiego *O co nas pytają wielcy filozofowie*, składającym się z listy i krótkiego opisu głównych poglądów trzy-

* Malwina Marcinişzyn-Jedezko – doktorantka filozofii, Instytut Filozoficzny, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Zainteresowania naukowe: filozofia przyrody, metafizyka, terapia filozoficzna, kreowanie wizerunku, zarządzanie czasem.

dziestu filozofów, zdaniem autora najznamienitszych, nie znajdujemy żadnego rozdziału poświęconego kobiecie¹.

Mówiąc o kobietach w filozofii, szczególnie w odniesieniu do starożytności, ich portrety funkcjonują zasadniczo w relacji z informacjami o mężczyznach filozofach. Musimy się także zadowolić opisami ich życia, które mają więcej symbolizmu niż me rytoryczności, w formie zaledwie pojedynczych wtrąceń, zwykle najwyżej kilku zdań. Takie skrótowe i fragmentaryczne informacje dotyczą między innymi Teano, żony Pitagorasa, których dzieci również zajmowały się filozofią. Ich córka Damo „mimo że była kobietą ubóstwo i ojcowskie zlecenie uważała za cenniejsze niż złoto”². Ze słów Teano zachowały się te dotyczące roli kobiety w małżeństwie, brzmiące tak śmiało, jak i szczerze: „Kobiecie, która miała wejść w dom męża, radziła odkładać wstydlivość razem z szatą i wraz z włożeniem szat przybierać ją znowu. Gdy spytano: »Jakich szat?«, odpowiadała: »Tych, dla których nazywają mię kobietą«”³. Podobnie zdawkowo jest opisywana Arete z Cyreny – córka Arystypa, matka i nauczycielka Arystypa Młodszego, *ad verbum*: „Córce swojej Arete dał najlepsze podstawy wychowania: nauczył ją pogardy dla wszystkiego, co jest ponad miarę”⁴. Została również wskazana w zarysie relacji pomiędzy poszczególnymi osobami z jej środowiska: „A było tak: wykładów Arystypa słuchała córka jego Arete, Aitiopos z Ptolemaidy i Antypater z Cyreny. Uczniem Arety był Arystyp zwany Metrodydaktykiem (Uczniem swej matki) i Teodor, nazywany Ateistą, a potem Bogiem”⁵. Należy przyznać, że tak ograniczone wiadomości nie pozwalają na pełne poznanie poglądów przedstawionych wyżej kobiet, a tym bardziej ich faktycznej roli we własnym otoczeniu. Lekceważenie kobiet w życiu społecznym (częste ograniczenia w dostępie do nauki, powszechny brak możliwości stanowienia o sobie przejawiający się wieloma zakazami i zależnością od ojców czy mężów⁶) przyczyniło się prawdopodobnie do marginalizowania w źródłach starożytnych ich wkładu w filozofię. Bogatsze w szczegóły przekazy – lecz nadal niewystarczające dla pełnego scharakteryzowania omawianych postaci – dotyczą prezentowanych poniżej losów Hipparchii z Maronei oraz Hypatii z Aleksandrii.

¹ L. Kołakowski, *O co nas pytają wielcy filozofowie*, Znak, seria I–II, Kraków 2005; seria III, Kraków 2006. Władysław Tatarkiewicz w swej trzytomowej *Historii filozofii* również nie przybliży sylwetki kobiety filozofującej. Zob. W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 1. *Filozofia starożytna i średniowieczna*, PWN, Warszawa 2005; t. 2. *Filozofia nowożytna do roku 1830*, PWN, Warszawa 2005; t. 3. *Filozofia XIX wieku i współczesna*, PWN, Warszawa 2005.

² Uwaga Lyzisa z listu do Hippazosa mówiąca o tym, że Damo nie chciała sprzedać pamiętników Pitagorasa zgodnie z jego wolą, choć były bardzo cenne.

³ Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, opr. I. Krońska, PWN, Łódź 1988, ks. VIII, rozdz. 1, par. 42–43, s. 489–490.

⁴ Tamże, ks. II, rozdz. 8, par. 72, s. 117.

⁵ Tamże, par. 86, s. 125.

⁶ I. Bieżyńska-Małowist, *Kobiety antyku. Talenty, ambicje, namiętności*, PWN, Warszawa 1993, s. 5–26; <http://www.konflikty.pl/historia/starozytnosc/status-i-rola-kobiety-w-swiecie-greckim-i-rzymskim/> (dostęp: 23.11.2017).

Wzorzec osobowy to zbiór cech⁷, często wyidealizowanych, jakimi ma charakteryzować się określona grupa, są one po części rozumiane jako zestaw wytycznych dla osób aspirujących do bycia jej częścią⁸. Najczęściej o wzorcach osobowych mówimy charakteryzując określone grupy społeczne występujące w czasach minionych, jak wzorzec szlachcica czy rycerza, choć mogą także dotyczyć grup występujących współcześnie, jak sportowiec czy artysta. Wzorzec osobowy może mieć także charakter wychowawczy, szczególnie wobec osób, które potrzebują skonkretyzowanych zaleceń. Myśląc o wzorcu osobowym filozofa może jawić się nam osoba o bogatym świecie wewnętrznym, nieprzywiązująca zbyt dużej wagi do przedmiotów materialnych, trochę wyobcowana w kontakcie z innymi ludźmi, biegła w artykułowaniu swoich przekonań. Postacie Hipparchii i Hypatii zostaną przedstawione poniżej jako możliwe do naśladowania wzorce.

Hipparchia została wyróżniona poświęconym jej, jako jedynej kobiecie, rozdziałem w *Żywotach i poglądach słynnych filozofów* Diogenesa Laertiosa, choć biorąc pod uwagę objętość samego tekstu, nadal jest to jedynie około dwadzieścia zdań. Pośrednio o jej życiu dowiadujemy się także z rozdziałów poświęconych jej bratu Metroklesowi i mężowi, słynnemu Kratesowi z Teb. Żyła około 300 r. p.n.e. Pochodziła z greckiej Maronei⁹. Urodziła się prawdopodobnie w zamożnej rodzinie, ponieważ wraz z bratem mogła poświęcić się zdobywaniu wykształcenia. Pojawienie się na kartach *Żywotów...* jest ściśle związane z jej życiowymi wyborami i poglądami. Tak dalece ujęły ją mowy Kratesa i kynicki (inaczej cynicki) styl życia, że zagroziła rodzicom samobójstwem, gdy nie chcieli by go poślubiła. Krates za namową rodziców Hipparchii również próbował odwieść ją od ślubu. Ponieważ nie zmieniła zdania, zastrzegł, że aby zostać jego towarzyszką musi przyjąć jego obyczaje. Tak też zrobiła, nie odstępowała męża w życiu publicznym i towarzyskim, mając prawdopodobnie swój udział w nauczaniu zwolenników filozofii kynickiej¹⁰. Na zarzuty dotyczące jej nietradycyjnej roli w społeczeństwie miała odpowiedzieć: „czas, który bym poświęciła tkactwu, zużyłam na zdobycie wykształcenia”¹¹. Tkactwo miało symbolizować typowo „kobiece” aktywności, rolę żony i matki pochłoniętej dbałością o domowe ognisko, dalekiej od spraw społecznych, politycznych czy od naukowego rozwoju. Miała z Kratesem syna Paziklesa oraz córkę, o której istnieje jedynie wzmianka mówiąca, że Krates chciał wydać ją za mąż na próbę:

Pójdiesz wraz ze mną, z jednym płaszczem,
jak kiedyś żona z cynikiem Kratesem.

⁷ Na temat wzorca (w szczególności zachowań) zob. P.G. Zimbardo, *Psychologia i życie*, PWN, Warszawa 2005, s. 14, 16, 18.

⁸ <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/wzor-osobowy;3999283.html> (dostęp: 28.11.2017).

⁹ Vide Diogenes Laertios, dz. cyt., ks. VI, rozdz. 7, par. 96, s. 361.

¹⁰ L. Grams, *Hipparchia*, *Internet Encyclopedia of Philosophy*, <http://www.iep.utm.edu/hipparch/> (dostęp: 17.09.2017).

¹¹ Vide Diogenes Laertios, dz. cyt., ks. VI, rozdz. 7, par. 98, s. 362.

On to wydając córkę za mąż
mówił, że jest to próba na trzydzieści dni¹².

Analizując tak skromny przekaz można przypuszczać, że Hipparchia dzięki możliwości i „postępowym” poglądom rodziny mogła zdobyć wykształcenie, a dzięki swojemu uporowi spełnić pragnienie poślubienia własnego mistrza (nie jest to przypadek odosobniony, na kartach historii możemy odnaleźć wiele relacji uczeń–mistrz prowadzących do małżeństwa i wspólnej pracy). Chcąc zrekonstruować poglądy Hipparchii można przypuszczać, że była zwolenniczką edukacji wśród kobiet oraz swobodnego decydowania o małżeństwie bez ingerencji rodziców; innymi słowy pewnej formy równouprawnienia. Cytowane wyżej zdanie dotyczące czasu na tkactwo może świadczyć o tym, że nie bała się wygłaszać i bronić swoich poglądów w szerszym gronie, była więc prawdopodobnie odważna i asertywna.

Jako uzupełnienie informacji o Hipparchii należy dodać kilka słów o filozofii kynickiej (nazywanej też cynicką, choć poprawniej brzmi kynicka od Kynosarges, gdzie nauczał Antystenes), której esencją było ubóstwo, odrzucenie wszelkich dóbr na rzecz poszukiwania cnoty. Życie kynika miało być maksymalnie uproszczone, co było szczególnie widoczne przez niewielką ilość posiadanych przedmiotów oraz skromność posiłków i może przywołać na myśl skrajny minimalizm. Niezwykle istotne dla kyników było wskazywanie innym ich ograniczeń, czy nawet brak poczucia wstydu za wszelkie swoje prowokacyjne zachowania i słowa. Nauczali przez ciągłe pobudzanie do zastanowienia, drażnienie, a nawet szokowanie słuchaczy. Często filozofia kynicka jest traktowana bardziej jako sposób życia i nie powinna być w żaden sposób utożsamiana ze współczesnym cynizmem. Filozofia kynicka była bardzo trudną drogą, filozofom z powodu osobliwych poglądów oraz formy ich przedstawiania często towarzyszył niedostatek oraz niezrozumienie społeczeństwa czy nawet wyobcowanie. Uczniowie mieli trudność z wytrwaniem przy swoich nauczycielach, którzy ciągle wystawiali ich na próby (jak czytamy choćby w życiorysie Diogenesa z Synopy^{13, 14}) dlatego można się domyślać, że przystanie do kyników – mimo fascynacji postawą męża – było dla Hipparchii wyzwaniem wymagającym odwagi oraz zerwania z dotychczasowym komfortowym życiem.¹⁵

Wzorzec osobowy starożytnej myślicielki stworzony na podstawie doniesień oraz przypuszczeń dotyczących Hipparchii przedstawiałby kobietę wykształconą, wybiegającą poglądami poza obowiązujące normy społeczne, śmiało walczącą o swoje pragnienia, konsekwentną wobec swoich postanowień (nawet jeśli oznaczają narzucenie sobie określonych ograniczeń), asertywną oraz potrafiącą pogodzić posiadanie rodziny i własny rozwój. Hipparchia mogła być wzorcem dla kobiet ówczesnych so-

¹² Tamże, ks. VI, rozdz. 5, par. 93, s. 360.

¹³ Tamże, ks. VI, rozdz. 2, s. 321–354.

¹⁴ W. Tatarkiewicz, *Historia filozofii*, t. 1, dz. cyt., s. 86–88.

¹⁵ Jako ciekawostkę można dodać, że *Hipparchia* to także rodzaj motyli z rodziny rusałkowatych (*Nymphalidae*). <http://www.ukbutterflies.co.uk/genus.php?name=Hipparchia> (dostęp: 28.07.2017).

bie, pragnących niezależności, ale także dla współczesnych, które mierzą się z wieloma przeciwnościami, a szczególnie dla kobiet zajmujących się rozwojem naukowym wbrew nieprzychylności otaczającego środowiska. Postać Hipparchii mogłaby zostać również wykorzystana w wychowaniu młodych dziewcząt jako przykład niezłomności w dążeniu do celu.

Jako druga zostanie zaprezentowana postać, której dotychczas historycy filozofii, pisarze, poeci poświęcili znaczną liczbę utworów. Może być uważana za barwną głównie ze względu na swoje miejsce w społeczeństwie, wielu wpływowych uczniów, a także dramatyczną, nagłą śmierć. *Crescit sub pondere virtus*, nic dziwnego, że rozbudzała wyobraźnię szeregu twórców. Zaczynając od wiadomości ogólnych, Hypatia zmarła w 415 r. n.e., będąc prawdopodobnie kobietą dojrzałą (gdy źródła mówią o jej młodym wieku w dniu śmierci zwykle jest to połączone z jej wyidealizowanym obrazem)¹⁶. Była córką, uczennicą, a z czasem współpracownicą Teona z Aleksandrii (znanego głównie jako ostatni opiekun Biblioteki Aleksandryjskiej oraz z ujednolicenia *Elementów* Euklidesa czy dodania komentarza do *Almagestu* Ptolemeusza – teksty te prawdopodobnie opracował wraz z córką). Poza filozofią neoplatońską zajmowała się także astronomią i matematyką. Jej pisma się nie zachowały. Wśród jej uczniów były osoby bardzo zamożne, późniejsi wysocy urzędnicy państwowi i dostojnicy kościelni (znamy z imienia między innymi Synezjusza z Cyreny, Herkuliana, Olimpiusza, Izjona, Hezychiosza, Ewopcjusza)¹⁷. Można wskazywać, że była osobą niezależną, ponieważ mogła samodzielnie uczyć filozofii. Została zamordowana przez sprawców kierowanych prawdopodobnie przez osobę nazywaną „Piotrem lektorem”. Jej śmierć rzuciła cień na Kościół w Aleksandrii oraz ówczesnego biskupa Cyryla, który był później łączony z tym wydarzeniem. Po śmierci jej historia była niejednokrotnie ubarwiana wątkami romantycznymi, szczegółami dotyczącymi jej urody oraz kontekstem gwałtownie rozprzestrzeniającego się – kosztem innych kultur i religii – chrześcijaństwa, czy drastycznymi szczegółami śmierci. O samej postaci Hypatii dowiadujemy się bezpośrednio z ocalałych listów Synezjusza z Cyreny, jej ucznia i przyjaciela, a także biskupa Ptolemaidę w Cyrenajce. W listach do niej Synezjusz wymienia wspólnych przyjaciół – uczniów oraz wspomina o wspólnych cechach jej osobowości, wskazuje także na jej pozycję w Aleksandrii, polecając jej protekcji swoich znajomych. W kręgu Hypatii znajdował się również Orestes, prefekt cesarski w Aleksandrii¹⁸. Szczegółowo opisuje Hypatię Sokrates Scholastyk w swoim dziele *Historia Kościoła*, wymieniając jej niezliczone atuty, od inteligencji i obycia w towarzystwie znamienitych osobistości aż po urzekającą urodę. Kreśli także zwięźle sposób jej śmierci i wskazuje na cień rzucony przez to zdarzenie na późniejszego świętego, a ówczesnego biskupa Cyryla, który miał czuć się zagrożony jej popularnością w Aleksandrii (lub nawet być o to

¹⁶ Patrz: M. Dzielska, *Hypatia z Aleksandrii*, Universitas, wyd. II poprawione, Kraków 2006, s. 129–131.

¹⁷ Tamże, s. 75–88.

¹⁸ Tamże, s. 74–127.

prozaicznie zazdrośny): „Bo ci, co żyją według religii Chrystusowej, nie mają absolutnie nic wspólnego z morderstwami, bitwami i podobnymi do tych sprawami”¹⁹.

Analizując losy Hypatii oraz poświęcone jej teksty należy z całą pewnością wspomnieć o znanym w Polsce i tłumaczonym na kilka języków dziele Marii Dzielskiej *Hypatia z Aleksandrii*, w którym autorka z wielkim zaangażowaniem podjęła się trud historyczno-literackiego śledztwa, polegającego na przeanalizowaniu wszystkich znaczących utworów dotyczących Hypatii. Miało to na celu odczarować jej legendę, zobrazować rzeczywiste wydarzenia i relacje z jej życia, a tym samym uciąć powielane w tekstach wielu autorów nieprawdziwe informacje i wykorzystywanie postaci Hypatii do szerzenia własnych poglądów²⁰. W wywiadzie udzielonym na antenie Programu Pierwszego Polskiego Radia profesor Dzielska podnosi znaczenie religijności w życiu Hypatii, to że „była postacią do głębi przesyconą marzeniem o pozyskaniu boskości już tutaj na ziemi”, a nie postacią antyreligijną, „poganką”, jak chcieliby tego niektórzy interpretatorzy wydarzeń z jej życia:

Hypatia rzeczywista, (...) była osobą głęboko religijną, szukająca swojego Boga, Boga filozofii, a więc Boga późnego platonizmu, ponieważ wyznawała późny platonizm. Natomiast w legendzie przede wszystkim występuje jako męczennica pogańska, nie nauki (...), jako ta osoba, która ostatnia w dziejach antyku broni jeszcze (...) religii politeistycznej wobec monoteistycznej religii chrześcijańskiej (...), wdzierającej się we wszystkie dziedziny życia²¹.

Dzielska przedstawia pogląd, że Hypatia zginęła tym łatwiej, że sytuacja w ówczesnej Aleksandrii była bardzo napięta, a całe społeczeństwo było żądne różnorodnych kazań i skore do zamieszek, interpretując słowa Sokratesa Scholastyka dotyczące osób, które zamordowały Hypatię podburzone przez Piotra lektora, następująco:

Ci „ludzie o porywczym usposobieniu” to nie są tylko chrześcijanie, to jest w ogóle określenie przez Sokratesa Scholastyka ludu aleksandryjskiego (...), który był gotów wziąć udział w każdym konflikcie, w każdym linczu, w każdym pogromie; który znany był ze swojego okrucieństwa i ze swojej żądzy krwi i którym można było bardzo łatwo manipulować²².

Zarówno wywiad jak i książka poświęcona Hypatii prezentują poglądy Dzielskiej skupiające się wokół błędnego interpretowania losów myślicielki.

Hypatia poza pozycjami literaturowymi, wraca współcześnie również w filmie w reżyserii Alejandro Amenábara *Agora*, który miał swoją światową premierę

¹⁹ Zob. Sokrates Scholastyk, *Historia Kościoła*, s. 447–448, http://www.pistis.pl/biblioteka/sokrates_scholastyk_historia_kosciola.pdf (dostęp: 23.07.2017).

²⁰ M. Dzielska, dz. cyt., s. 128–180.

²¹ *Hypatia z Aleksandrii – audycja radiowa z udziałem prof. Marii Dzielskiej (UJ)*, cz. 1, Program Pierwszy Polskiego Radia, <https://www.youtube.com/watch?v=WmKwAYsNTm0> (dostęp: 02.06.2017).

²² *Hypatia z Aleksandrii – audycja radiowa z udziałem prof. Marii Dzielskiej (UJ)*, cz. 2, Program Pierwszy Polskiego Radia, <https://www.youtube.com/watch?v=d-zd8dxlksk> (dostęp: 02.06.2017).

w 2009 r., gdzie jej postać jest ukazana jako walcząca o rozwój nauki ateistka w kontekście szeroko zakreślonej problematyki konfliktów religijnych w Aleksandrii oraz zmierzchu starożytności, symbolizowanego przez zniszczenie Biblioteki Aleksandryjskiej²³. Film ma niewątpliwe walory, w tym estetyczne. Może być jednak – jak wynika z reakcji na niego w Polsce – krytykowany za zbytnią dowolność w interpretowaniu wydarzeń z życia Hypatii, głównie wobec przekonań religijnych samej filozofki oraz jej nadmiernego zainteresowania w filmie matematyką i astronomią, które miały być jedynie etapem przygotowującym umysł do rozwoju filozoficznego²⁴, podnoszenie rzekomych wątków romantycznych, a najbardziej próba spłylenia wydarzeń do symbolu walki jednostki (kobiety, „poganki”) z instytucją religijną (Kościołem), która musi być przegrana wobec argumentu bezmyślnej i brutalnej siły użytej przez zmanipulowanych fanatyków religijnych²⁵.

Postać Hypatii inspirowała także świat naukowy. Jej imieniem zostało nazwane czasopismo naukowe „Hypatia: A Journal of Feminist Philosophy”, w którym publikowane są prace z zakresu filozofii feministycznej²⁶. Ponadto w ostatnich latach podjęto się w Polsce projektu o nazwie *HyPaTia (Historia Polskiego Teatru)*, którego celem było zebranie, udokumentowanie i edycja dorobku kobiet związanych z teatrem w XX i XXI w., który nie był dotychczas szeroko znany²⁷. Legendarną urodę Hypatii próbowali przedstawić także malarze, najsłynniejszym obrazem poświęconym filozofce jest *Hypatia* Charlesa Williama Mitchella z 1885 r., ukazujący scenę tuż przed zabójstwem, gdzie Hypatia odarta z szat, oparta o ołtarz w świątyni osłania swoją figurę długimi jasnymi włosami.

Podsumowując, Hypatia z pewnością była postacią bardzo wyrazistą, potrafiła zgromadzić przy sobie wiele wpływowych osób i zaszczerpić w nich swoje poglądy, była wszechstronnie wykształcona, a najważniejsze były dla niej rozwój filozoficzny i osiągnięcie przez to „boskości”, najbliższy jej rozważaniom był późny platonizm, niestety lata jej życia przypadły na okres znaczących zmian społeczno-religijnych w Aleksandrii, co w efekcie doprowadziło do jej śmierci, mylnie interpretowanej jako poniesienie ofiary w walce z chrześcijaństwem.

Wzorzec osobowy starożytnej myślicielki, który możemy budować na podstawie doniesień oraz przypuszczeń dotyczących Hypatii, to kobieta (tak jak poprzedniczka) wykształcona, poszukująca własnej drogi rozwoju zarówno naukowego jak i duchowego, o magnetycznej osobowości, skupiająca wokół siebie wiele wpływowych osób, pracowita, wierna swoim przekonaniom nawet w obliczu realnego zagrożenia

²³ „AGORA” – krytycznie o filmie, fragment audycji *Wieczór z kulturą* z dnia 16.03.2010 r., Radio Wrocław, <https://www.youtube.com/watch?v=d6EyY1YPF1c> (dostęp: 02.06.2017).

²⁴ *Hypatia z Aleksandrii – audycja z udziałem prof. Marii Dzielskiej (UJ)*, cz. 3, Program Pierwszy Polskiego Radia, <https://www.youtube.com/watch?v=7BzuXSJswN4> (dostęp: 02.06.2017).

²⁵ Zob. „Agora” – burzliwa debata po pokazie filmu, <https://www.youtube.com/watch?v=E4eD-DHHQrCw> (dostęp: 02.06.2017).

²⁶ <http://hypatiaphilosophy.org/index.html> (dostęp: 02.06.2017).

²⁷ http://www.hypatia.pl/O_projekcie (dostęp: 14.07.2017).

życia, która nie założyła rodziny, skupiając się całkowicie na własnych szczytnych dążeniach (dodatkowo legendarnie piękna). Postać Hypatii w czasach równoległych jej życiu mogła być niedoścignionym wzorcem dla wielu kobiet, ale także dla kolejnych pokoleń kobiet pragnących poświęcić swoje życie poszukiwaniom drogi najkorzystniejszego dla siebie rozwoju. Jej historia mogłaby zostać wykorzystana w wychowaniu młodego pokolenia kobiet jako wyraźny przykład poświęcenia w imię ideałów, uwzględniając przy tym jej rzeczywiste intencje, różne od obiegowego stereotypu.

Przybliżeniu postaci tych dwóch kobiet filozofujących, ich osobistych losów i miejsca w filozofii swoich czasów może przyświecać kilka celów. W tym artykule chcę zwrócić uwagę na to, że mogą być one inspiracją dla roli kobiet we współczesnej nauce, szczególnie przez wzgląd na nieugiętość postaw i konsekwencję w dążeniu do celu.

Bibliografia

- Biezuńska-Małowist I., *Kobiety antyku. Talenty, ambicje, namiętności*, PWN, Warszawa 1993.
- Diogenes Laertios, *Żywoty i poglądy słynnych filozofów*, opr. I. Krońska, PWN, Łódź 1988.
- Dzielska M., *Hypatia z Aleksandrii*, Universitas, wyd. II poprawione, Kraków 2006.
- Grams L., *Hipparchia*, *Internet Encyclopedia of Philosophy*, <http://www.iep.utm.edu/hipparch/> (dostęp: 17.09.2017).
- Kołąkowski L., *O co nas pytają wielcy filozofowie*, Znak, seria I–II, Kraków 2005; seria III, Kraków 2006.
- Sokrates Scholastyk, *Historia Kościoła*, http://www.pistis.pl/biblioteka/sokrates_scholastyk_historia_kosciola.pdf (dostęp: 23.07.2017).
- Tatarkiewicz W., *Historia filozofii*, PWN, Warszawa 2005. Zabłocki M., *Hypatia*, [w:] *Tylko dla kobiet*, Universal 2005.
- Zimbardo P.G., *Psychologia i życie*, PWN, Warszawa 2005.

Hypatia and Hipparchia – two role patterns of ancient thinkers

Abstract: This paper presents two female philosophers, their beliefs, their personal fate and their place in the philosophy of their times, and thus the times after them, although the information about them is certainly not complete. Hipparchia and Hypatia left their mark on the philosophy of the IV century BCE and V century CE. They had expressive views and followers. Both women lived in antiquity, with the life of Hypatia falling at the decline of antiquity, which also was not without significance for her fate. Hypatia (daughter of the philosopher Theon of Alexandria) was a comprehensively educated woman. She was no stranger to philosophy, mathematics and astronomy. She took her interests from her father. Her life and sudden, tragic death were influenced by the formation of the new religion, Christianity, and the new socio-political order in Alexandria. Hipparchia came from Maronea (in Greece), she was the wife of philosopher Krates, with whom she cultivated the kynic philosophy (cynic philosophy). The paper presents not only the history of these two intellectuals, but also the inspiration for the role of women in science today (persistent attitudes, consistency, etc.).

Keywords: Hipparchia, Hypatia, cynics, bishop Cyril, female philosophers, role pattern

About the author: Malwina Marcinişzyn-Jedeszko – PhD student of philosophy, Institute of Philosophy, UWM in Olsztyn. Academic interests: philosophy of nature, metaphysics, philosophical therapy, image creation, time management.